יא.

המרעיב עצמו בשני רעבון – ניצל ממיתה משונה.
אסור לאדם **לשמש מיטתו בשני רעבון**. חסוכי בנים משמשין.
ועי' תוס' דאין זה מדינא אלא מדת חסידות.[1]
בזמן שישראל שרויין בצער ופירש אחד מהן, מלאכי השרת אומרים אל יראה בנחמת ציבור.
בזמן שאדם שרוי בצער ואומר שלום עלי נפשי, עליו נאמר אם יכופר עד ימותון.
מדת בינונים שחושש מהמיתה, ומדת רשעים לומר והיה כזה יום מחר גדול יתר מאד.
הצדיק נאסף מפני הרעה. לפ"א ברש"י שלא יצטער, ולפ"ב שלא בקש רחמים.
משה ציער עצמו עם הציבור, והמצער עצמו עם הציבור זוכה ורואה בנחמת ציבור.
מי מעיד בו – י"א אבני וקורות ביתו וי"א מלאכי השרת וי"א נשמתו וי"א אבריו.

כשם שנפרעים מרשעים בעוה"ב אפילו על עבירה קלה, כך מצדיקים בעוה"ז.
כשם שמשלמים שכר לצדיקים בעוה"ב אפי' על מצוה קלה, כך לרשעים בעוה"ז.
בשעת פטירת אדם, אומרים לו כך עשית והוא אומר הן וחותם ומצדיק הדין.

היושב בתענית – לר"א הקפר ברבי ולשמואל נקרא חוטא[2] (וקדוש היינו ששער נזיר אסור בהנאה).
לר' אלעזר אם מצי לצעורי נפשיה נקרא קדוש. (וחוטא היינו שנטמא).
ואם לא מצי לצעורי נפשיה, נקרא חוטא.

יא:

לר"ל נקרא חסיד. לרש"י המתענה[3] ולתוס' הנמנע מלהתענות.
בר בי רב דיתיב בתעניתא, אין ערך לתעניתו.
תלמיד חכם – אינו רשאי לישב בתענית, מפני שממעט במלאכת שמים.
תענית ציבור – אינה נוהגת בבבל, מלבד ת"ב, כלומר ליאסר בלילה ובנעילת הסנדל.
והיינו מפני שהיה להם הרבה גשמים. תוס'.

יחיד שקיבל עליו תענית מאתמול – אומר עננו למחר, אפילו אכל ושתה כל הלילה.
לן בתעניתו בלא לקבל – לר"ה אין אומר עננו למחר.
לר' יוסף או משום דס"ל לר"ה דתענית שעות לאו תענית כלל, או משום דעכ"פ אין אומרים בה עננו.
ולאביי משום דלא קיבל אפילו את השעות.

תענית שעות – קיי"ל דמתענין ואומרים עננו (כאביי), ועי' להלן יב. באיזה אופן.[4]
קנקנין של נכרים (שמכניסין בהן יין לקיום) – מותרין אחר יב חודש.
ובתוך י"ב אפשר להכשירן על ידי עירוי ג' ימים.
בשבעת ימי המילואים – אהרן שימש בבגדי כהונה ומשה בחלוק לבן[5] (לר"כ שאיו לו אימרא).

---

[1] אמנם עי' ט"ז יו"ד והובא במ"ב סי' ר"מ.
[2] וכתבו תוס' דמ"מ המצוה שבתענית גדולה מהחטא, כעין תענית חלום בשבת.
[3] לרש"י צ"ב סיפיה דקרא דעוכר שארו אכזרי, ולכ' יפרש בלא מצי לציעורי נפשיה.
[4] בתוס' משמע דתענית חלום א"צ קבלה. ומביאין המנהג שש"צ אומר עננו בשחרית ויחיד רק במנחה.
[5] של פשתן העשוי לכך. וטעמיה דר"כ שהיה בלא אימרא, כדי שלא יחשדוהו שנטל מעות הקדש. רש"י.